

Landskap: Skåne Upptecknat av: Emil Jönsson
 Härad: Luggude Adress: Hamnstorg
 Socken: Väsby Berättat av: Densamme
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1861 i Väsby by

Ljälvbiografi (forts. fr. M. 8374)

Skäld arbeten o. redskap. s. 1-22.
Tjänarans närm; gillen, kiggare m. m. s. 22-36.

forts. M. 8503.

ACC. NR. M. 8405:1.

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år

i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Continuation av memoarer om Skogen och
Hemslöjden. När man begynnar att
en större del, både husgeräds-saker och yttre
redskap ären fabricerade av allmogon, så
måste de även kunna svarva. De hade i all-
De hade i allmänhet ett slags svarv med egen kon-
struktion, med en stäng, som hade fjäderkraft,
fästad i takbjälken, att lyfta trampen växelvis.
Till och med såg jag de bönder som kunde polera
i olika färger svarvade saker, i svarven. Som
en nutids allmänhet, väl sällan eller aldrig får
se, utan på museer, de gammles från förra seklets
förra del, av bönderna själva slöjdade arbeten,
som ju också fortsattes så länge bönderna hade

Skriv endast på denna sida!

skog

alltså, in på 1870 a 80 talen. Så vill jag i enkla
bilder visa och antaga något derav. I föregå-
ende talades om lieskaft, men om få vis på räf-
sar ("risar"). De skulle ju, så vitt möjligt ut-
av själv-vurda "klyngor", mest av hassle, men det
var svårt, att få "riveskaft", som vare ens i gren-
skykans grenar, och tillika raka någorlunda, i
skaftet till händerna, att hålla om. Men det
fick ofta gå an med en del oegentligheter och
avvikelser från grenlåten, bara risarna ble-
vo starka, och ej för tunga. Märkligt nog, att
aldrig de gamle kommit på den ideen, att sätt-
a en ring, eller ståltråd, och klyvaskaftet till
en skyka med en arm i var sida i rivehuu-
det. Inte förr än jag var eleven wagnmakare,
på 80 talet, då jag gjorde sådana träpsor. Då var
knappast någon som hade andra än halländska
träpsor i redskaft. Pinnarne av hagtorn eller

risor

cke, skuros till om vintern, i månghundra-
tal som lades till reserv för kommande behov.

Ett mycket tidsödande göromål var, att såväl slått-
er som sädesjorden skulle noggrant renräfsas.

Men förut, när säden togs av, rekas och, bands och
äktes in, räfsades visserligen något, men der tra-
varne stött och det som spillts vid lässningen
skulle ju till slut renräfsas. Hur det gick till,
kanst du se i sid. 4. Medan dagen var på

marken ansågs fördelaktigast att räfsa säd ty
då "dröslade" den ej av så mycket som i torrt väder.

Något som av äldre måste till i varje bondgård
var de clavar varmed alla djuren skulle bind-
as, utom hästar, ty dem såg jag aldrig vara
bundna annat än med grönna, av olika slag
ämnar. Ännu i annonser, antingen auktioner
eller hemmansförsäljning så talas om så och
så många clavbundna djur i lagåren. Men försök

Sedan säden bundits
och sätts upp i "travar",
så rävsades "stubben"
med "rivor" och samlades
ihop vid travarne der
det breddes ut emellan
raderna till torkning.
Det sålunda hopsamlade
strä och ax, kallades för
"Slave" och kördes i hus
sedan travarne fört
bort. Lagits. Men vid mycket regnig väderlek, kunde
slaven bli använd att hölja över travarne till skydd
mot regn. Det ansågs opassande att köra in travarne
innan stubben räfsats, ty säden spilldes genom "trampet".

bort. Lagits. Men vid mycket regnig väderlek, kunde
slaven bli använd att hölja över travarne till skydd
mot regn. Det ansågs opassande att köra in travarne
innan stubben räfsats, ty säden spilldes genom "trampet".

forts. fr. sid 3

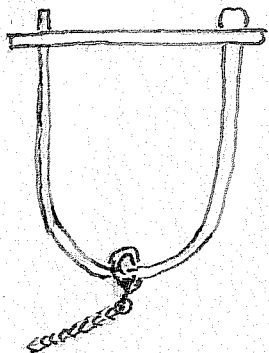
ACC. N:R. M. 8405:5.

5.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

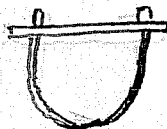
och se efter om ännu någon klave kan upptäckas av den urgamla sortens "Clavmar". Det talas för sig själv, att det som skulle hålla att binda de starke fäkraturen, måste vara av godt trä, och ytterst välgjort, om man skulle lita på att de bleve fästade der man bundit dem med sina "Clavmar". De flesta clavarne gjordes av ek-trä och av det segaste som kunde skaffas. En klave bestod av två särskilda delar, själva klaven, bågen, och nacka-spännan, som skulle ligga över halsen, nacken. Bågen utvaldes av $1\frac{1}{2}$ tumns tjock ek, som kunde flickas från en rotbuske, så att en stor knut, eller avsatts kunde göras vid ena ändan på bågen, och längd efter storlek på det kreaturets hals som skulle bindas med "Clavnen". Omkring en meter lång chestamne päckte att anpassa till de flesta stordjuren. Nackaspännan av något ytterst segt träslag, ask, ovel eller hagtorn och massurbjörk,

Slave till stora djur. M. 8405:6. Slave till mindre djur.

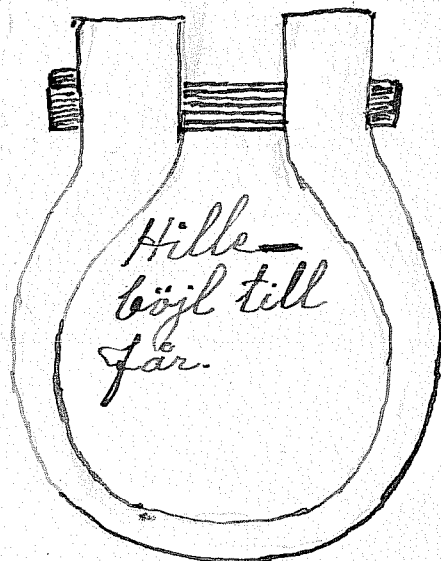
6.

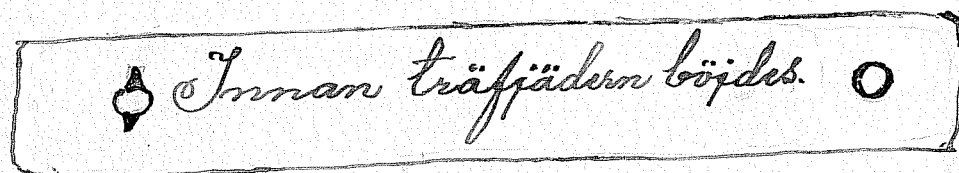
Nack-spärnan

"Legarne" ("Ledjärn")

Hille-
böjl till
får.

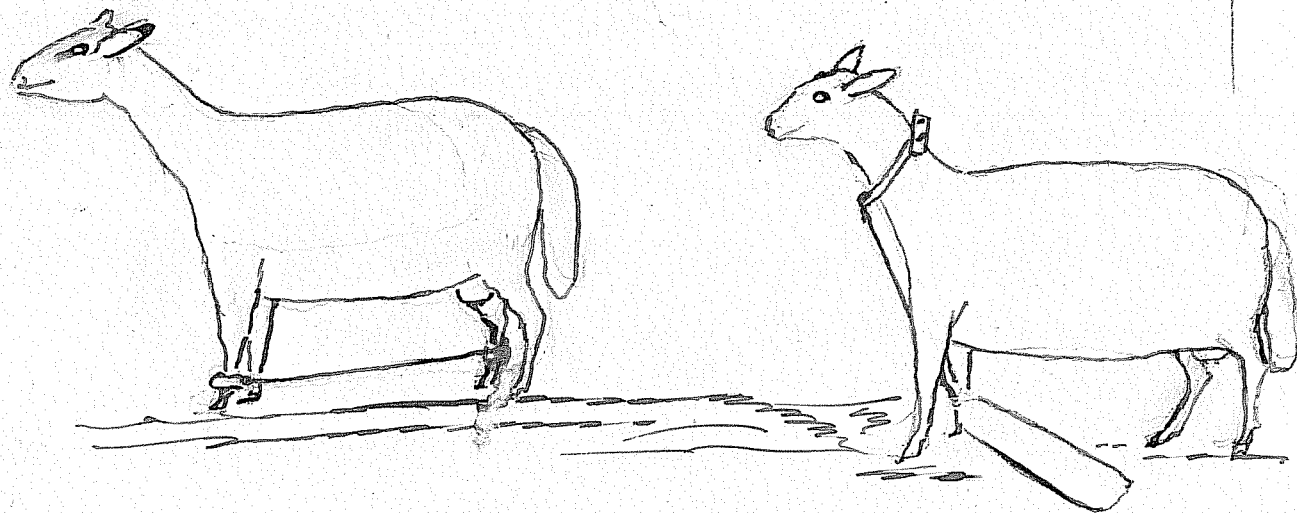
Innan träffjädern böjdes.

Naglen kallades kvaderen

omkring 30 centimeter långt, med ett passande hål
för bågen vid var ände. Se sid. 6. Bågen klämmas
så att tilländan kan stickas i nackspännens läs-
anordning. Se sid. 6. Mindre clavar till får och svin,
naturligtvis mindre, men med samma sätt att läsa.
Mer ett synnerligt nödvändigt till behör till varje
clavbindel av trä, ja även för järnclave och grimmor,
var något som kallades för "legarne" (en förredning
av ledjärn) se sid 6., ty fästes intet legarne i bind-
let vid claven, så snar sig snart bindlet, så att
kreaturet kommer i knipa. Om två får som of-
ta hade — L trilling-länka tjuder, inte hade "legar-
ne" med tre vridbara legarne, så snöt de sig
snart ihjel och varje tjudrat kreatur, måste ha
minst ett, men helst två legarne i vart tjuder
för att inte snäppa sig. Sen gjordes ett slags
små klavar som kallades för "hille-böjlar" (byglar)
Dessa gjordes så små, att de passade omkring

Fären voro bland de svåraste djur, att hålla inom stängsel. Stenmurar rentav klättrade de över eller lärde sig att hoppa över, varföre börderna brukade sätta "hilla" på dem, medelst en "hilleböjel" om ena framfoten och en om bakfoten snedt emot varandra. Ett annat sätt var, att en tung kloss s. k. "kläpp" fästes i en klave om halsen medelst rep i "kläppen", som fåret då måste släpa på och hindrade det att hoppa över stängsel.

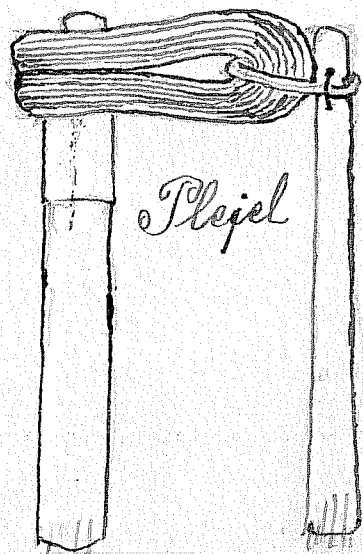

forts. fr. sid 7.

benet på får, och sattes en "böjl" om ena bakfoten
och en "böjl" om framfoten med ett rep eller länk
emellan, se sid 8, för att hindra fåren från att
hoppa över gärdes-gård och för samma ändamål
kunde och en tung träkläpp hänga i halsklaven
eller om den ena foten. Större böjlar kunde också
användas som klavar: om halsen på får, kalvar
och svin. Dessa byglar eller "böjlar", gjordes av segt
eik, ask eller björk, något tjockare trä än till
klavlägen. Trädet fläcktes midt i kärnen och vän-
des ut kärnsidan så att barksidan kommer in-
ne i "böjlen", se sid 6. Alla klavar och byglar bestod
av två delar. Den fjäderspänstige claven och byglen
och grackspännan och "kvaderen", som tjänade till
att dels låsa och dels hålla spänningen vid makt.
se sid 6. Vidare måste, utom förlag på rivepin-
nar finnas förlag på "pälar", som skämtsamt
benämndes för "pinnar att slå i kornrocken" samt

N. 8405:10.

10.

Plejel

Tjuder-
-päl.

Harnspinne.

Plejeln det äldsta av alla tröskverk, var
rent av en nödvändighets-artickel och höll sig i
pris på auktioner 1860 a 70-talen i fyra riksdaler
om det var en bra plejel. Bara plejelspiket, som
skulle vara väl filat och svarat kostade 16 a 18 skill-
ing. Ålskinn kostade 24 skilling o. s. v. men så
kunde åtoninstone "harnolen" och "plejelspiket" vara
i många år, om de handteras rätt.

forts. fr. sid 9.

N. 8405:11.

11.

Samt harnepinnar, se sid. 10. Dessa pälar gjordes
av något hårdt träslag, och i brist derpå, av vad
slag som helst, men ju lösare ju kortare varaktig-
het. En välgjord träpäl höll bättre fast i jorden, i
fall pälen slogs i jorden på rätta sättet, än järn-
päl. Ett vilkor för träpälens varaktighet, var, att
endast träklubba ("köla") användes att slå pälarne
i marken, ty för slägga eller yxskallesloges trä-
pälarne snart sönder. Pälar borde vara 12 tum långa
tre tum tjockt högt huvud och tre a 4 tum i underkant.
Nagen midt på pälen orindre än under huvudet
så att järnring går över men inte över huvudet.
Rep kunde visserligen användas men gick snart sön-
der vid pälen om ej järnring satt vidbar omkring
pälen. Väl spetsig och råkade den på sten, måste
pälen spetsas om, annars gick den ej på nytt i marken.

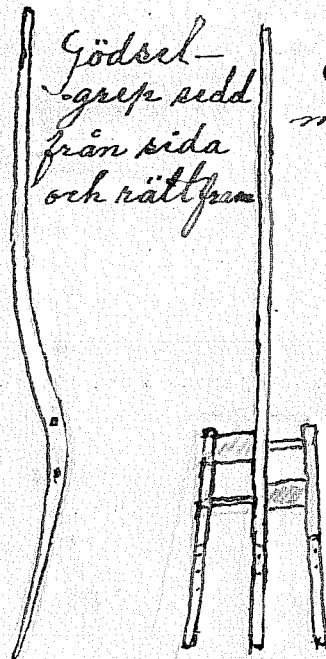
Och så var det harvepinnar som det borde finnas
förlag på, ty det kunde ju hända mitt i våren eller
hösttadden, att någon harvepinne bräcktes av en
eller annan anledning, och då var ej tid att stå
i hugghuset och göra något, utan det var "nemt"
att ha färdiga harvepinnar ("pingar") att ta till.
Dessa skulle också göras av något styft träslag
som tålte påfrestning. De voro ju mindre än tj-
derpölar och i tjocklek måste de anpassas efter
hur stora nafsarchälen i harvebälarna voro. se sid. 10
Ett annat redskap, som ock i symmetri om vin-
tern skulle vara i ordning till bruk, var den gamle
"plejeln" ("slagan"). Sådan den användes i våra fulla-
socknar, användes den ej i Småland, utan betydlig
skillnad förefinnes som ej nu blir tillfälle att visa.
Men vi hade förest "hån-olen", som skulle vara två al-
nar lång, av lätt trä, asp eller fur. Vanligen det senare,
med en plåtering, 2 eller tre tum på främmandan, der ock

ett grovt spik skulle inslås igenom en stark läderhilla, se sid 10. Spiken "Pillaspiget" skulle vara smidigt med vackert huvud, och rundt filat på den delen som skulle gnarstanna genom hilla, för att kunna vara axeln der hilla skulle vridas omkring. Spikets längd kunde ju variera från $4\frac{1}{4}$ till 6 tum. Huvudet likt en flat knopp om fem eller 6 rings bredd, $\frac{1}{4}$ tum tjockt. "Gälva" "Slålen" (slagträt) var av samma längd, som "hännolen", ibland en tum längre, men detta slagträd skulle vara av särskildt segt, rakväxt, och tungt träslag. Vanligen ask eller alm och sällsynt av ek. "Slålen" 2 tum i fyrkant vid yttre ändan, jernt avsmalnande till $6\frac{1}{4}$ tum bred i fyrkant der den bindes vid läderhilla, se sid 10. Igenom hilla borrarades genom båda ändarne och sloges piletspiket i "hännolen", som ock borrarats med mindre borr än spikets tjocklek. Skulle

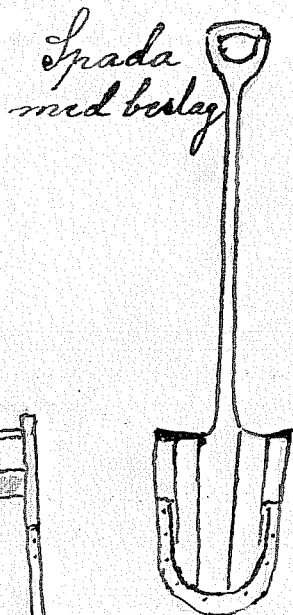
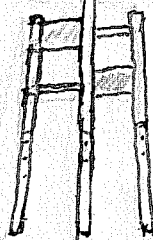
spiket någon gång lossna, så släpptes några sädes-
korn i hålet och drevs spiket i igen. Men akte sig
att få spiket för hårdt i, så att det klammer hillan,
ty det går då trögt att vrida i vickotal. Slageln bindes
framför läderhillan, med starkt älskinn, som ä-
ter med ett annat älskinn bindes vid slageln med
två små hål genom denna. Se sid. 10. Ännu mer
svår bönderna hade skog, så behöfde de ju allting
som de själva kunde göra på förlag till kommande
behov. Så var det ock med träskor, som gjordes i
flera omgångar och sattes i huggehuset, att med
tiden torka och dermed bliva lättare och hårdare att
slita på. Alla träskor gjordes av grönt (icke torrt) de
träd, aldrig av björke. Men som långt ifrån alla bön-
der voro skickliga träskomakare, så fingo ofta
många människor s. k. "träsko-knutor" på fötter-
na av illa passande träskor. På t. ex. hade min
Mor mor så stora träskoknutor, på fötterna ifrån sin

barndoms träskogång, att knappt läderskor kunde begagnas utan särskild ändring i fason. Det gick bra med de gamla träredskap, så länge de hade skog, men fram på 1880-talet begynte fabriks-gjorda hötjugor, grepar, spadar och skufflar komma i handeln och det yngre arbetsfolket funns dem lätt-handterligare än det gamla. Men de gamle bönderna voro mycket emot på nymodigheterna och isynnerhet också derigenom, att det var så dyrt. Jag minns huru en liten trädgårds-spade kostade fyra riksdaler och en liten stålgrep med järn horn för 3,50 (För tre år sen var en krona priset för vart grephorn, och några grepar ha ända till två horn.) Bränslepeågar kom också i nytt läge, ty så länge skogen varade behövdes ej annat än de sönderfläkte rotaknuterna att elda med, i de stora fyrkantige järnkakelugnarna, som funnos i alla hus på landsbyggen, i den tiden.

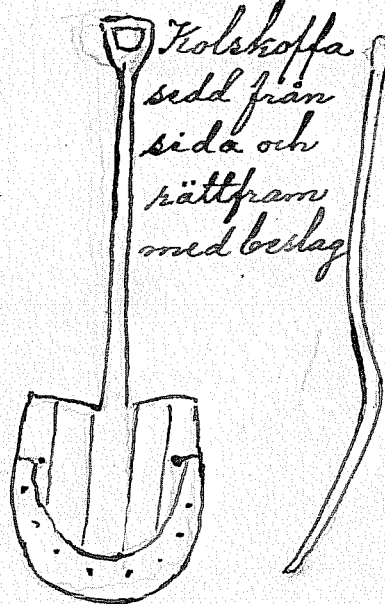
Sådana redskap som bönderna själva gjorde, så länge de hade skog.

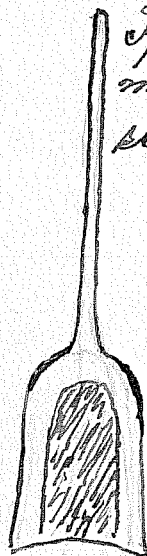
Gödsel-
grip sedd
från sida
och rätt fram

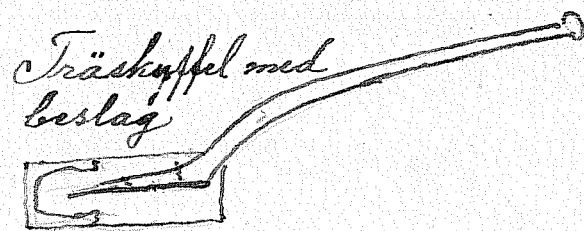
Spada
med beslag

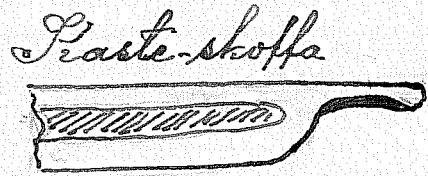
Kolskoffa
sedd från
sida och
rätt fram
med beslag

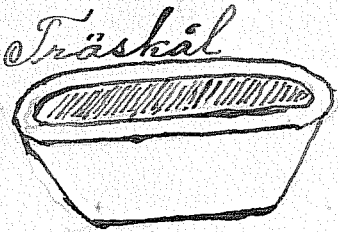
Spanne-
måls skoffa
sedd framifrån

Träskuffel med
beslag

Paste-skoffa

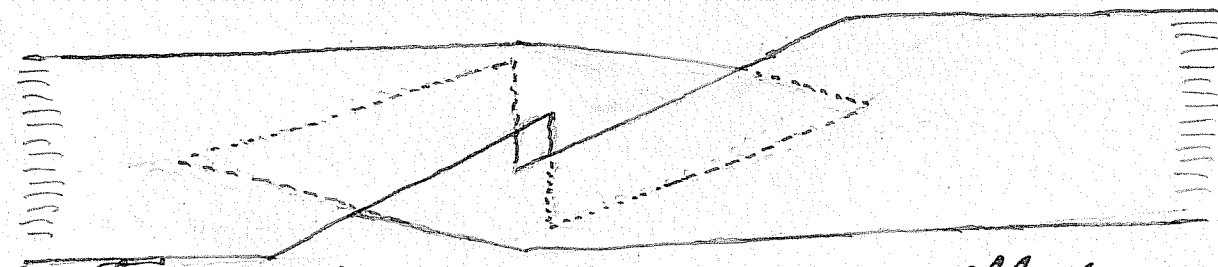
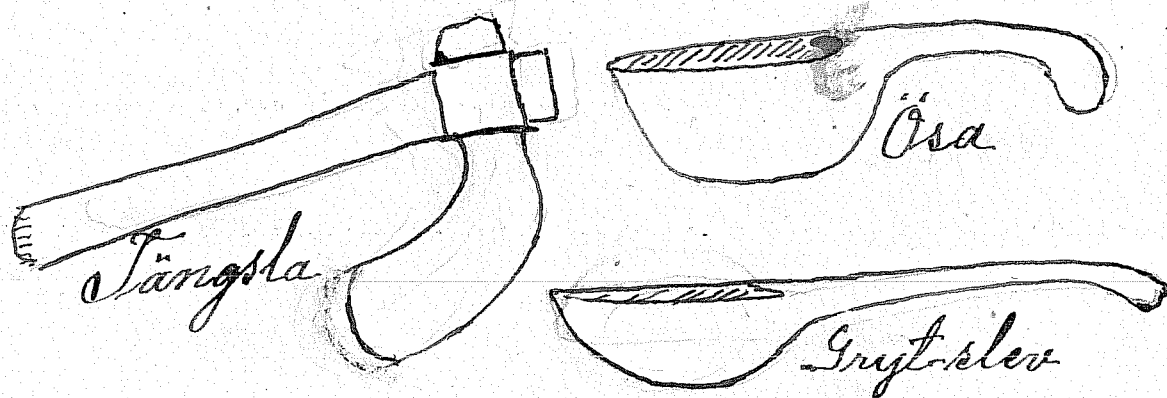
Träskål

De som nu hade slut på skogen, måste köpa på skogs-auktioner, något bränsle och elda med stenkol, huvudsakligt av de sämre kolsorterna. En gammal god kunskap hos de gamle, var att sätta trägjordar på tunnor, lagghärl och kar. Nu torde endast smör-drittelmakarna kunna den konsten. I gamla tider, före 1850, voro alla lagghärl gjordade med trägjordar. I synnerhet salterkar var det nödigt att binda med trä. Sök opp en bonde nu, som har sätta trägjord på salterkaret? Se sid 18. För öfrigt, så kunde de också göra lagghärlen, men det fanns s. k. "Böckare", som hade till yrke att göra lagghärl. Då högs skogen mer, jorden odlades, stensmurar bygg, åkrarna lades, ty i våra trakter hade aldrig stängsel tagits från skogen. Endast grindarne voro av trä. Men på 1870-80 a 90 talen togos stensmurarne bort, för andra ändamål, dels byggande,

N. 8405:18.

18.

Det verktyg varmed skålar och äsor, m. fl.
redskap tillverkades ^{kallades} för "tängsla", en slags böjdyra,
som slipades på insidan.

Trä-gjord på laggr-kärl, var alltid säkrat.

forts. fr. sid. 17.
och dels för korsring till väglagning, så nu
gvar står endast rågångerna, stensmurarna, emell
lande olika hennisken. Visserligen ha stora
öppna fält kommit till synes, men när skog
en huggits, så har likväl skönheten försvunnit,
vilket märks av den yngre generationen, men
av mig, och dem som kåg för 7 a 8 decenier sedan
märks det med ett smärtsamt minne. Nu kan
man inte räkna upp allt slöjdarbete, som bönder
na gjorde, när de hade skog, ty de gjorde ju allt
vad i träväg de behövd, men säkert är, att sen
skogen tog slut, så kom den derefter kommande
bonders befolkningen, nästan rakit ingenting, med
avseende på hennslöjdsarbete. Allt köps färdigt,
både praktiskt och opraktiskt och dyrt. Till ytter
ligare visso, så sålde de små ännu varande skogs
ägarna resten av sin skog, på auktioner, ut skogen
för att skaffa pengar till utlösen av sysskon och skulder.

De nye redskapen och maskiner kostade massor
av pengar och som även arbetslönerna stego,
så samlade bönderna skulder, som resulter-
at i att knappast någon jordägendom i hela
socknen var fri för anteckningslån i bankerna
på slutet av fjörde århundradet. Ännu i slutet av
fjärde seklet, fanns en och annan liten slöjdhant-
verkare, men svårighet för anskaffande av pass-
ande virke, var stor. Allt ska nu göras av järn,
som förr gjordes av trä, och som en kan anföra,
att då här på gården i fjor inköptes en ny slätt-
ermaskin, så var allt av järn, till och med stäng-
en var ett långt järnblecksör. Således skog-
en är borta och träslöjden med den, men jag
betraktar det som en stor fattigdom för varje bonde
som inte har skog på sina ägor. Jag kan inte
låta bli att påminna över hur det skulle gå till
att skogen skulle återkomma i lika dan skapnad,

som jag såg den i min barndom. Om någon planterar lövskog i sin ungdom, så efter 40 år är den ganska betydlig, men kanske som får ändå god nytta av den, och fortsatte som efter far, i några generationer, så bleve visserligen värdefull lövskog, men den kan inte liknas i det hänseendet, till de vilde växter och djur som funnos i de gamle urskogarne, ävensom de ofantligt stora träden och de bränne fåglarne. Nej, dertill fördes oss att landet låge obefolkat i några hundra år, och sådant kan väl svårigen ske, eller vara önskvärdt. Detta med avseende på lövskogen. Med barrskog är det ett annat förhållande. För den vill växa, det är inte över allt, ty der lövskog går bra, kan ej barrskog växa länge, ty så snart dess rötter nå lergrunden, så är det slut. Men annars borde varje bonde plantera även barrskog, som ju redan vid gallringen är mycket

nyttlig, och efter 40 år kan det bli sågstockar
och timmer. Eftersom det nu i många
år, jämnt skrikits och gärrats, över "träki-
heten på landsbyggen", så får jag försöka fram-
visa huru landsbyggens folk framlevde sina
dagar uti helg och söndagen, med avseende, i synner-
het på deras trång, friheter och anuentioner.
Då den gamla tjänstehjens stadgan gällde, och
folket på varje gård, både husbonns familj och
tjenare utgjorde ett hushåll gemensamt, och
alla äto vid samma bord, och ingen tjänare
eller barn, finge avlägsna sig från gård och
hus, utom lov, och om någon ville gå ut om kväll
eller natt, på någon tillställning, så finge han
eller hon, vackert fråga husbonden, om lov der-
till. Då var annorlunda. Tukt på ungdomen, än
nu för tiden. Nå men de ungdomarne kunde
väl inte alltid gå hemma och glo på väggarne?

Vad de sökne dagarne beträffar, så var der alltså annat att göra, än glo på väggarne, och om söndagarne visste de att roa sig på mångahanda vis, som jag nu vill tala om. Jag kommer ihåg då jag var 5 a 6 år gammal, hur både drängar och pigor, spelade med att rulla med små sottorhade lekbulor. Solshen och "grannit vär", utsågs en slätting ute på gårdsplanen till rulle-plats. Med en trästikka, smalt järn eller med min fjällkniv, grävdes en smut håla. Barn, i synnerhet pojkar, fingo alltid fjällknivar av sina föräldrar, i den tiden, ty tiggehandlare sålde "lägge-knivar" för 8 skilling styck. Gårdfarihandlande var ju "högsvenska" och användes aldrig, men "tigge-gubbe-handlare" var det vanliga. Mina egna barn fingo sådana knivar och den minste kunde inte tala redigt ännu då hon knivade med en av de andre om "Tiggeboleba-piven". Med dessa knivar lärde de sig att skala potatis och

att karva i sill-romporna.) Nå ja, håla grävdes
jorden krossades upp med näven och hålan endast
fyra o. 5 tum i diameter, gjordes "brådjup" så att den
kunde rymma många kuler. Var och en spelare
hade en något större kula att rulla med, än de min-
dre som lades i hålan, en eller 2 av varje, och kallades
"mjöd". Man bestämde plats där man skulle stå, för
att rulla sin kula i hålan, så långt ifrån denna, att
det skulle vara en svårighet. Rullekulan skulle
igenkännas, ty den förste som kunde rulla sin kula
i hålan, kallades "förste fyr", den dernäst, andre fyr
o. s. v. Men kom de icke alla i hålan, så räknades
den som kom med sin kula att ligga närmast, i
tur om "fyren". Den som först kom i, eller i för-
hållande (ifall ingen kom i hålan), till de andre, var
närmast hålan och således förste "fyr", han tog alla
de kulorna som lagts till "mjöd" (lades ej mjöd, så tog
han alla de andres rullekuler) i sin hand och sökte

i ett slag slänga dem fram att rulla i hålan.
Därför skulle den vara så liten, annars kunde
lätt falla i alla. Så många kulor som kommo
i hålan, var hans och om han sen med pekfin-
gen kunde ge dem en knuff, som stannat utan
om hålan, så att de föll i hålan, så var det ock han,
men petade han till någon kula som inte gick i
hålan för knuffen, så var det slut och då blev
det "andre" fyrens tur att peta till dem som lägs o-
anför hålan, men så snart han misslyckades, så
måste han överlita åt "tredje fyr" o. s. v. att rulla
tills alla kulorna kommit i hålan. Var och en fick
de han lyckats få i hålan. Var det kulor som stannat
långt ifrån hålan, så stöttes de ju närmare och
närmare och till slut lyckades någon av de om-
värlande stöta dem i hålan. Men var hade de
redan på 1860 talet fått den benämningen på
den förste som "fyr" och den dernäst "andre fyr", det

härtyder ju på "ther fiirer", och således skulle
det i ländiga kulrullspellet kunna vara av tyskt
ursprung. Sedermera när vi i folkskolan lek-
te, hade vi brända kulor av Höganäs och färgade
glaskulor till rulle-kulor. Men i småskolan
hade vi aldrig tid till sådant. Någon skulle
ifrå vart hushåll gå till kyrkan om söndagen, så
vida "vär o vänné" var möjligt. Men alltid klädde
sig både husbondfolk, barn och tjänare i sina sön-
dagsklär om sön- och helgedagar. De som skulle
gå i kyrkan skulle blänka sina skor och borsta
sina klär. När de kommo hem igen, redogjorde de
för vad kungörelser, lysningar och nyheter de kun-
nat uppsnappa. Det kunde ju också komma tjena-
re eller barn från andra gårdar och helsa på, eller
uträtta något ärende och liksom kunde någon
eller några fråga sig om lov, att gå till andra
ställe. (En gård kallades alltid för ett "ställe")

Om det var något gille (bryllup, beändof eller "uffä") = begravning, i en annan by, och husbondefolket vare bjudna dit, så finge de hemmavarande barnen och tjänarne, hålla lekstuga derhemma den kvällen och natten, tills husbondefolket komme hem. (Sen 1860 då det var totalt bortlagt med "förning" i form av en massa brödkakor, ostar, kow on. m. i "förningakupor", så brukade "gillena" ej vara mer än en a 2 dar och de reste de (gästerna) alltid hem över natten). Då tjena-re och barn fått löfte om lekstuga, så sprang någon till nabons med bud om saken och uppmaning att fortsprida inviden till sina nabor, och på det viset visste hela nejden innan kvällen om evenementet. Sådana budskap åltyddes med röje, och om än så det var snidt i söckna veckan, så finge de andra byns tjena-re och barn, lov av sina husbönder, att komma till lekstugan. Tjenarne och barnen i lekstugan de som hade hemma der, hade lov att bjuda på kaffe

smörgås och dricka, men åtvärnades att akta vännen
(elden). Man kan tänka Hallänninga-tjenarne
i synnerhet, huru de kunde sjunga visor, som det
var en lust att höra. Allehanda lekar som kunde
försiggå inomhus, uppfördes: ring-danser, pantlekar,
gula-lekar, akrobatiska övningar o. s. v. men kort-
spel var det inte tid till då. Detta övades mest
i dräng-kammarna när främonande drängar kom-
mo och helsade på varandra. Då var också vanligt att
"leyta clockor", (fickur). Men för övrigt, så voro alla
bönderna och även tjenarne, vana vid att spela kort.
De hade en slags något större och grovare kort, än de
nu brukliga, och av deras gamle spel är knappast mer
än "Casinan" kvar. Vidare, så hade ju bönderna
sina årligen återkommande "brytegille", "hardegille", göd-
selgille och höstgille, och när bönderna hade sådana,
så betydde det, att också torpare och "husare" hade sin
del deri, ty de skulle hjälpa till som legda arbetare,

det v. s. de vore påtingade och legde. Man skall inte tro att det var ödsligt på landsbygden, ty ständigt ströfade tiggare, av alla slag, brö-tiggare, korn- råg- och ärt-tiggare, handaretiggare, hus-lånare. Puffare hade vi aldrig hört benämnas desse 1880. Vem som uppfannit titeln vet jag inte. Men jag vet att herras puffarne bli rakande om man kallar dem vid det numera allmänt kända namnet. Sen kom ju till bondgårdarne, tröskemännen. De hade ofta åtagit sig tröske även i en annan by, och berättade om rykten derifrån, i ett par veckor, tills de flyttade till ett annat "ställe". Dett oväntade om vad manifestationer vi hade på landsbygden om vintern, men om somrarne hade vi alltid någon plats att samlas för ungdom och tjänare. Ibland hade vi dansbänor, med brädgolv, spelmän och kaffe, bier, carameller, citroner, och kakor, midt inne i skogen. Aldrig hörde jag någon beklaga sig över att de förbjudits

av sina husbönder eller föräldrar att gå dit. Men en gång sporde jag ett kyrkoherde Herring i Höganäs, inläste sin piga midsommars-natten. Jag glömde nämna att det icke så sällan hände att böndernas söner om vintern stälde till allmän dans, i någon bondgård. Det kunde då ofta bli gräl och slagsmål mellan gärufolk och bönder, men sällan mellan bondefolket inbördes. Tjänarne själva ställde till dans t. ex. majsjungaregille och någons föddelsdags-glädje, för en tjänare i huset och samlade några andra tjänare. Alltså vi som voro boende på landet med dess omväxlingar kunde aldrig trivas i städerna utan det är helt andra orsaker än "tråkig-heten", som har drivit ut folket från landsbygden. Det är ju tydligt att allt arbete ej kunde just vara trevligt alltid, men det är det inte i något yrke alltid heller, men har jag ovan omnämnt det angenäma, så får jag även omnämna något av det som i huvudsak

var en plåga på landsbygdens bond-befolkning. Det var naturligen väghållnings-trängtet, ty ju är det ingen föreställer sig vilka svårigheter det förorsakade, ifrån min barndom och hela den tiden fram över 19:te århundradets slut. De som ej hade ont derav voro: Möllare, undantagsfolk, handverkarer, "husare" och sjöfolk. P. ex. jag hade en vägsträcka att underhålla på Äpfångs-vägen, $\frac{1}{8}$ mil från hemmet, en sträcka på Sjövägen $\frac{1}{8}$ mil från hemmet, en sträcka på landsvägen, $\frac{1}{4}$ mil från hemmet, en sträcka på präst-vägen, $\frac{1}{4}$ mil från hemmet, en sträcka genom kyrko-byr ej långt från hemmet och en sträcka på skiftesvägen, ej långt från hemmet. Före min tid, kunde man de dessa vägsträckor, utom landsvägen, till i slutet på 1850-talet, lagas ("färas") med aska från stenkols-gruvar, men sen dugde det ej mer med aska, utan antingen grus eller mackadam. Grus hade

vi i västra delen av församlingen, ingenstades, utan vid Öresund. Men konkurrensen var så stor, att så fort det blåste hårdt, så det antogs komma grus att kastas upp, så samlades 40 a 50 par hästar och vagnar för att samla upp grus och tång. Och Väsby kommunalstyrelse måste utfärda en förordning, att den som komme ned hästar och vagnar till Öresund före blocken 5 om sommaren och 10 om vintermånaderna, skulle böta (10 a 20 kronor). Det grus som uppkastades av havet, förblev ej till landsvägens lagning, utan dessutom slås sten till machadarn, måste man göra mycket finslagen ty, länsmannen skulle syna och han kom ofta ned hitliga påbud t. ex. Att man skulle stena, ned nummer och namn på hemman och bonde, stå i den södra vägkanten, i vägen. Nästa år hette det i kungörelsen att vägmärken skulle stå på åken innan om vägdiakt. Efter något år flyttade länsmannen

och då kom han att begynna vägsymen från andra hållet och då befordres vi att flytta vägmärket till norra vägkanten och en annan gång ute på vallen hin sidan diket. Allt detta, vid vite, som också togs ut av många bönder vars namn-målning ragnat ut eller ej inhuggits i stenen tydligt nog. En och annan rik bonde menade att om inte länsmannen ville se hans vägmärke så kunde han låta bli, för flytta stenen betydde han sig inte vidare om, men böter fingo de, och sen blev aldrig deras landvägssträcka god-känd, utan ytterligare böter. De andre vägarne kunde ju lagas med grovare machadarn, men svårigheten att slå så mycket som behövdes, var stor. Eke många arbetare ville åtaga sig att slå sten då priset var 25 öre tunnan och fjödarn. En man kunde slå endast 2 tunnor om dagen (tre hektoliter). Därför måste skaffas väglagningsämne genom att i de grusbäckar, nere vid Örkund,

hacka ut shingel (finare och groft grus tillsammans)
samt plocka av de största stenarna som olämpli-
ga, samt köra hem det lämpliga gruset och
lägga det på byvägarne. När så snön var en halv
mål borta, så fick bönderna, med söner och dräng-
gar i 10 a 15 graders köld eller i regn och snöyra, va-
ra ute och laga vägar, i många dagar och veck-
or om vintern. Men icke det alenast, vägarne
skulle också hållas farbara när snö kom i större
myckenhet. Tröfplog, kördes aldrig det jag såg i förra
sekllet, utan snön skottades med handkraft. I slut-
et på 1880 talet lånade en och annan storbonde, sten-
kross. Den förste stenkross jag såg, var en som
gruvbolaget lånt från Helsingborg, 1872. Den var
uppställd nere vid Öresund och krossade shingel,
i grusbäckarne, där vi skolbarn då åsågo undret.
Maskinen var också den största, av det slaget,
jag någonsin sedernera sett. Dess hundskaallikörande

voff voff voff hördes i både Wäsby, Höganäs och Brunn-
by socknar. Men ett förfärligt förarbete, måste
göras der en stenkross skulle sättas opp. Ja, må-
ste hjälpa till, att göra ställningar till den sten-
kross som ägaren till Lönsköp och arrendatorn
på Lovisefrids gård, slagit sig i Company om. Men
jag gjorde bara snickeri-arbetet. Sen måste de
skaffa fram, skärvad sten, som måst slås med
handsläggor, en ofantlig massa sten, som kördes
fram i hundratals last. Nå väl det var vägför-
gan, som var så tyngande på bönderna, att vi beräk-
nade på en åttondels mantal, med i allmänhet, i
våra trakter, 24 a 25 tunnland jord, gick vägunder-
hållet, till 300 kronor värde, efter dåtidens pris 1884,
på ett last grus 5 kronor, mackadorn 25 öre tunnan
samt föda, körslor och arbetslön. Alltså omkring 12 kro-
nors utgift på varje tunnland. Flera Firapperefs-
gårdar, i vår socker, med 50 tunnland jord, skoglöst och

dåliga hus, fingo ge 1000 kronor i årligt arrende och dertill skatter och väghållningen, så små man icke undra om det kändes tungt. Därför bönderna, nästan alltid vid 50 eller mellan 50 och 60 år, sökte sälja hemmanet till sina söner eller sväröner, och taga undantag, för att vila sig efter ett tungt arbete. Men de gamle undantagsmännen, gjorde mycket arbete att hjälpa barnen med små slöjd-arbete, samt skördearbete och annat. Men hade de såldt eller barnen såldt, till rent "stydda", så var det ofta mindre intressant. Nunnra vill ingen köpa ett hemman med vidhäftande undantag. Jorden räknades i värde 500 kronor tunnland, ifrån 1860-talet, men nu förslår inte 1000 kronor tunnland, isynnerhet för mindre hemman. Men de mindre hemmanen blevo för svaga att nedgiva undantagsförmåner och nu flera är undantags-sättet afskaffat över allt. Handverkare och sjömän äro förut omnämnda bland dem som

M. 8503.